

POEZJE WSZYSTKIE

KATULLUS

POEZJE WSZYSTKIE

Przekład:
Grzegorz Franczak
i Aleksandra Klęczar

Wstęp:
Aleksandra Klęczar

Indeksy metryczne:
Krystyna Woś

Tekst łaciński wg wydania: *C. Valerii Catulli Carmina*,
recognovit brevique adnotatione instruxit R. A. B. Mynors,
Clarendon Press, Oxford 1958

For translation © Copyright by Grzegorz Franczak,
© Copyright by Aleksandra Klęczar

Wstęp © Copyright by Aleksandra Klęczar

Redaktor tomu: Krzysztof Bielawski

Korekta: Aldona Ibek

Marka Homini jest częścią
Wydawnictwa Benedyktynów TYNIEC

Wydanie pierwsze – Kraków 2013

ISBN 978-83-7354-462-8

© Copyright for the Polish edition
by TYNIEC Wydawnictwo Benedyktynów
ul. Benedyktyńska 37, 30-398 Kraków
tel.: +48 (12) 688-52-90; tel./fax: +48 (12) 688-52-91
e-mail: zamowienia@tyniec.com.pl
www.tyniec.com.pl

Druk i oprawa:
TYNIEC Wydawnictwo Benedyktynów
druk@tyniec.com.pl

Spis treści

Wstęp	7
I. <i>Obyś żył w ciekawych czasach</i> . Kontekst historyczno-kulturowy twórczości Katullusa.	7
II. Katullus i poezja.	17
III. Katullus i <i>Catulli Veronensis Liber</i>	27
IV. Program poetycki w <i>Catulli Veronensis Liber</i>	40
V. Poezja miłosna Katullusa.	44
VI. Przyjaciele i wrogowie	94
VII. Długie utwory Katullusa: carmina 62–68	114
VIII. Idee, koncepcje i styl w poezji Katullusa	149
IX. Recepcja twórczości Katullusa	163
X. Zakończenie	188
Appendix: <i>Passer Catulli</i>	189
Bibliografia.	197
Poezje wszystkie	219
Wykaz skrótów i symboli.	549
Alfabetyczny wykaz incipitów	557

Wstęp

They loved, and quarreled, and made up, and loved, and fought, and were true to each other and untrue. She made him the happiest man in the whole world and the most wretched, and after a few years she died, and then, when he was thirty, he died, too. But by that time Catullus had invented the love poem. (...) Like everything else, like clocks and trousers and algebra, the love poem had to be invented. After millenniums of sex and centuries of poetry, the love poem as understood by Shakespeare and Donne, and by Oxford undergraduates – the true-life confessions of the poet in love, immortalizing the mistress, who is actually the cause of the poem – that was invented in Rome in the first century before Christ.

Tom Stoppard, *The Invention of Love*

I. Obyś żył w ciekawych czasach. **Kontekst historyczno-kulturowy** **twórczości Katullusa**

1. Kontekst polityczny

Życie Gajusza Waleriusza Katullusa, pierwszego wielkiego (i najczęściej dziś, obok Horacego, czytanego) liryka rzymskiego, przypadło na barwne i skomplikowane czasy: wśród współczesnych poety i osób pojawiających się w jego poezji były postacie tak kluczowe dla epoki jak Marek Tuliusz Ciceron, Juliusz Cezar, Gneusz Pompejusz, trybun ludowy

Klodiusz Pulcher czy wreszcie Korneliusz Nepos, znany dziś przede wszystkim jako postrach licealistów uczących się łaciny, ale w swoich czasach ceniony zarówno jako pisarz, jak i przenikliwy i inteligentny znawca literatury. Trudno też dziwić się, że epoka schyłku republiki i zachodzące w niej przemiany stały się obiektem fascynacji historyków i tematem niezliczonej wręcz ilości mniej lub bardziej przystępnych naukowych opracowań. Stąd też w tym miejscu poświęcimy czasom Katullusa zaledwie kilka zdań tytułem wstępu, zainteresowanego czytelnika odsyłając do powszechnie dostępnych prac, poświęconych tej – kluczowej dla dziejów Rzymu – epoce.

Szczyt niedługiej kariery Katullusa przypadł na okres burzliwych zmian w Rzymie. Kluczowym niewątpliwie wydarzeniem był tu I triumwirat (63 p.n.e.), który symbolicznie zapoczątkował odejście od ustroju republikańskiego i kształtowanie się nowej formy rządów. Pozycja Cezara i Pompejusza w republice stała się dominująca, a ten wzrost potęgi wybitnych wodzów i wyróżniających się jednostek doprowadził także do przemian w sferze mentalności i ideologii. Oznaczało to nadwątlenie istniejących instytucji republikańskich i pierwszy krok w kierunku istotnych zmian ustrojowych, mających w perspektywie raptem kilkudziesięciu lat doprowadzić do ukształtowania się nowej formy rządów, jaką był pryncypat. Cynceron, bystry obserwator życia publicznego swoich czasów, nie miał wątpliwości, że zmiana wisi w powietrzu i że tradycyjny system polityczny, do którego on sam czuł się przywiązany, przeżywa poważny kryzys. Wielu rzymskich autorów tej epoki świadomych było także, że zmiany zachodzą nie tylko na gruncie politycznym, ale i obyczajowym oraz kulturowym. Ten kontekst zmieniających się uwarunkowań politycznych, zmieniających się wartości, przemian w akceptowanych definicjach obywatela, mężczyzny, Rzymianina wydaje się kluczowy, jeżeli chcemy poezję Katullusa odczytać na nowo, bez romantycznych uproszczeń i uniesień, ciągle jeszcze pojawiających się

w popularnych ujęciach twórczości poety z Werony, i bez modernistycznej (nad)interpretacji.

2. Pierwszy z romantyków, pierwszy ze współczesnych? Katullus w oczach uczonych i czytelników

The Individual has died before; Catullus
Went down young, gave place to those who were born old
And more adaptable and were not even jealous
Of his wild life and lyrics. (...)

Louis McNeice (1907–1963),
Epitaph for Liberal Poets

O życiu Gajusza Waleriusza Katullusa nie wiemy niemal nic – choć, kiedy czyta się dziewiętnasto – i wczesnodwudziestowieczne komentarze i opracowania do jego twórczości, niełatwo w to uwierzyć¹. Czytelnik, który sięgnie po którąś z tych prac, dowie się, że Katullus urodził się ok. 87 p.n.e. w Weronie i żył mniej więcej lat trzydzieści² (jego śmierć tradycyjnie datowano na r. 58–57 p.n.e., idąc, podobnie jak w przypadku daty urodzin, za autorytetem Hieronima, który z kolei powoływał się na zaginiony żywot Katullusa pióra Swetoniusza). Choć pisał wiele wierszy poświęconym politykom, życiem społecznym

¹ Najbardziej klasyczna dla tego nurtu biografistyki jest praca Ludwiga Schwabego (SCHWABE 1862); polski czytelnik, który chciałby poznać zmityzowaną i uromantyczoną wersję biografii Katullusa, może sięgnąć po esej Gilberta Higheta (HIGHET 1996), w którym można znaleźć wszystkie chyba tropy i motywy tej – ciągle atrakcyjnej jako literacki mit, choć niekoniecznie historycznie wiarygodnej – wersji życia i śmierci poety z Werony.

² Rok urodzenia *Chron.* 150A: *Gaius Valerius Catullus, scriptor lyricus, Veronae nascitur*; data śmierci *Chron.* 154A, *Catullus XXX aetatis suae anno Romae moritur*.

Rzymu się nie interesował. Wolał zająć się poezją: „w Rzymie – jak pisał w polskim opracowaniu z 1956 roku Jerzy Krókowski³ – [Katullus] wszedł w koło neoteryków i tworzył wiersze zapewne niewiele różniące się od przeciętnego poziomu tej poezji, rozpustnej, opiewającej zawodowe ‘handlarki uśmiechów’ i antyczną ‘miłość’ do chłopców”. Przełom w jego życiu miał dokonać się pod wpływem miłości: Katullus, zdaniem krytyków, wyrósł „ponad poziom ‘produkcji’ swoich kolegów sztuką, a ponad poziom całej erotyki antycznej głębią uczucia”⁴ po spotkaniu z siostrą osławionego trybuna Publiusza Klodiusza, Klodią. Ta z kolei informacja podawana była za autorytetem Apulejusza⁵, a kochankę poety identyfikowano z drugą z siostr trybuna, żoną Metellusa Celera, zjadliwie scharakteryzowaną przez Cyncerona w mowie *Pro Coelio*. Za podstawowe źródło do tego romansu uważano przede wszystkim samą poezję Katullusa, „traktując – jak pisze Marylin Skinner – wypowiedzi o funkcji artystycznej jako osobiste wyznania”⁶. Wskazywano także na ścigające poetę nieszczęścia, na śmierć brata, zdradę ze strony przyjaciela i bolesny miłosny zawód, jak również na brak zainteresowania polityką i lekceważenie dla republikańskich norm społecznych. Młody wiek, w jakim miał według Hieronima umrzeć poeta z Werony⁷, także przyczynił się do powstania otaczającej go romantycznej legendy. Dziewiętnastowieczni uczeni spekulowali, że umarł z miłości i nawet

³ KRÓKOWSKI 1956: xxi.

⁴ Ibidem.

⁵ Apul. *Apol.* 10: *Eadem igitur opera accusent C. Catullum, quod Lesbiam pro Clodia nominarit.*

⁶ SKINNER 2007: 2: *treating artistic utterances as confessional pronouncements*. Jeśli nie zaznaczono inaczej, literaturę obcą cytuję we własnym roboczym przekładzie [AK].

⁷ Informację o śmierci Katullusa w stosunkowo młodym wieku potwierdza Owidiusz, *Am.* III, 9, 62–63: *obvius huic venias hedera iuvenalia cinctus tempora cum Calvo, docte Catulle, tuo.*

komentatorowi tak trzeźwemu jak E. T. Merrill zdarzało się wpadać w tony patetyczne, kiedy o śmierci Werończyka mówił słowami: „to w ukochanym Rzymie (...) wypaliła się prędko płonąca świeca jego życia”⁸.

Wszystkie te idee układają się w biografię spójną i świetnie pasującą do romantycznych schematów tego, jak powinien żyć i umierać poeta – ale niewiele chyba wspólnego z faktami ma ten konstrukt, o którym Marilyn Skinner (nie ona jedyna zresztą) ironicznie mówi jako o „powieści o Katullusie”, *Catullroman*⁹, i więcej mówi o epoce, w której się kształtował, niż o samym Katullusie.

Rewolucję w ocenie życia i działalności Katullusa przyniosła niewielka, napisana w duchu Nowej Krytyki książeczka Kennetha Quinna z 1959 roku, nader adekwatnie zatytułowana *The Catullan Revolution*¹⁰. Po wystąpieniu Quinna, jak ironicznie stwierdza David Wray, otwarcie i wyłącznie romantyczne odczytanie Katullusa miałyby nikłe szanse na poważne potraktowanie i publikację¹¹. Od czasów Quinna datuje się zasadnicza zmiana zarówno w podejściu do biografii Katullusa, jak i interpretacjach jego twórczości. Mit Katullusa-romantyka – dziecka natury, tworzącego z porywu i potrzeby serca głęboko emocjonalne wiersze, poety, któremu czasem tylko, niepotrzebnie, zdarzało się zabłądzić w rejony przeintelektualizowanej, nieciekawej quasi-aleksandryjskiej poezji – zastąpił Quinn mitem, jak pisze Wray¹², poety modernistycznego. U Quinna widzimy Katullusa-indywidualistę, ceniącego sobie ponad wszystko

⁸ MERRILL 1893: 8: *in his beloved Rome (...) the swiftly burning candle of his life burned itself out.*

⁹ SKINNER 2007: 2.

¹⁰ QUINN 1959.

¹¹ WRAY 2001 b: 28 n.: *an avowedly Romantic reading of Catullus stood little chance of being taken seriously enough to be published.*

¹² Ibidem: 32 i nast.

oryginalność, zbuntowanego przeciw skostniałej tradycji literackiej i zainteresowanego raczej estetyczną niż polityczną stroną ludzkiego życia; człowieka nowoczesnego, dręczonego podobnymi lękami i problemami jak jego dwudziestowieczni czytelnicy. Introspekcja i skupienie na sobie oraz traktowanie poezji jako sposobu na wyrażenie własnej osobowości i indywidualności, a także niezależność od wcześniejszych literackich wzorców, zarówno hellenistycznych, jak i rzymskich, czyniły Katullusa, zdaniem Quinna, pierwszym nowoczesnym poetą; one też odpowiadają za aktualność i żywotność jego poezji. Wpływ Quinna okazał się bardzo trwały i na wiele lat wyznaczył tendencje w badaniach nad poezją Katullusa. Jednak w latach 90. i na początku XXI wieku badacze zajmujący się Katullusem, a skłaniający się ku postmodernistycznemu podejściu do literatury i jej badania, potraktowali ideę Quinna równie krytycznie, jak sam Quinn swoich poprzedników¹³. Paul Allen Miller¹⁴ wskazał na znaczenie w twórczości Katullusa koncepcji cyklu poezji i podkreślił rolę stworzonej przez poetę ambiwalentnej, niejednoznacznej koncepcji jednostki, pozostającej w skomplikowanej relacji do otaczającego ją świata i jego systemu norm¹⁵. Michaela Janan¹⁶ podjęła się analizy poezji Katullusa w odniesieniu do Lacanowskiej koncepcji

¹³ Skrócone omówienie badań nad Katullusem w XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem jego drugiej połowy, zawiera wstęp Julii Haig Gaisser do opracowanego przez nią zbioru artykułów *Catullus* (GAISSER 2007: 1–26).

¹⁴ MILLER 1994.

¹⁵ Jak podsumowuje jego koncepcje Platt, (...) *a subject position constituted by a fundamental conflict between the speaker's imaginary self-identification and its recognition as a subject in the world of codified, signifying practices. The result of this conflict is a split subject whose own discourse is self undermining and recognizably double, and whose position vis-a-vis communal, symbolic norms is therefore profoundly ambivalent* (Platt [w:] SKINNER 2007: 410).

¹⁶ JANAN 1994.

pożądania, odwołując się przy tym także do idei rodem z klasycznej psychoanalizy, przede wszystkim Freuda i starając się zrekonstruować portret idealnego czytelnika Katullusa. Wspomniany już David Wray z kolei przeformułował koncepcję rozumienia poezji Katullusa, odcinając się zarówno od tradycji modernistycznej, jak i romantycznej. Zaproponował w zamian starannie zdefiniowane postmodernistyczne odczytanie dzieł poety z Werony. Podkreślił znaczenie elementów performatywnych i ludycznych w poezji Katullusa, wskazując na ich przewagę nad emocjonalną szczerością i introspekcją, wskazał też na kluczową dla odczytania jego poezji rolę elitarną, męskiej społeczności – zobaczył, innymi słowy, w autorze *Ariadny* przede wszystkim świadomego artystę, podejmującego w swej twórczości decyzje o charakterze artystycznym, a nie emocjonalnym, odgrywającego rolę, a nie obnażającego swe emocje. Współgra z taką opinią podkreślana przez Wraya rola erudycji, dowcipu (*wit*), inwencji i aluzji w twórczości Katullusa i jego zamiłowanie do uczoności, które Wray przeciwstawia emocjonalności i uczuciowości¹⁷. Katullus Wraya bardziej zainteresowany jest konstruowaniem i prezentowaniem własnej roli jako mężczyzny w rzymskim społeczeństwie równych (i podobnych) sobie niż przelewaniem swoich autentycznych uczuć na (wysoko w tym przypadku przysłowiowy) papier.

Od Katullusa – proto-romantyka do Katullusa widzianego z perspektywy *men studies* wiedzie daleka droga; oczywiście jest przy tym, że na wystąpieniach Wraya i jemu podobnych się nie skończy i że kolejne pokolenia badaczy dołożą do – już teraz olbrzymiej – literatury przedmiotu swoją własną cegiełkę. Katullusa, tak jak Aleksandra Wielkiego, każda epoka tworzy

¹⁷ *A preference for the performative and ludic over the sincere and introspective; for emotional volatility over emotional intensity; for erudition, verbal wit, invention and allusivity over immediacy and 'originality'; for encyclopedic collage over meditative lyric* (WRAY 2001 b: 39).

sobie na nowo, wedle własnych potrzeb – zwłaszcza że tak niewiele pewnego wiemy naprawdę o nim samym i jego życiu.

3. Fakty i legendy w biografii Katullusa

Rekonstrukcja biografii poety niesie ze sobą sporo problemów, związanych zarówno z selekcją, jak i interpretacją materiału dowodowego. Pierwszy z nich to kwestia podanych przez Hieronima dat. Nauka różnie radziła sobie z faktem, że daty te nie dają się pogodzić z materiałem dowodowym: Katullus miał umrzeć ok. r. 58–57 p.n.e., podczas gdy wiele jego wierszy można – ze względu na aluzje historyczne – datować na r. 56–54 p.n.e. Dość pewną datą jest tylko znany z Neposa r. 32 p.n.e., kiedy to według biografy Attyka Katullus miał już nie żyć¹⁸. Często więc przesuwano datę urodzenia poety na r. 84 p.n.e., czasami uznawano, że mógł umrzeć ok. r. 52/51 p.n.e.¹⁹; jako prawdziwą traktowano więc informację podaną przez Hieronima, że Katullus zmarł *XXX aetatis anno*²⁰. Marilyn Skinner przyjmuje nieco inną taktykę, dopuszczając myśl, że liczba XXX może być błędem skryby, i proponuje jako możliwe, choć dalekie od pewnego, odczytanie XXXX. Skinner²¹ spekuluje, że poeta – wbrew stwierdzeniom Hieronima i Owidiusza – mógł dożyć niemal czterdziestu lat i założyć rodzinę. Uczona rozważa tezę, że odkryty w willi w Sirmio fresk przedstawiający młodego mężczyznę ze zwojem w ręku i bo-

¹⁸ Nep. Att. 12,4: *L. Iulium Calidum, quem post Lucretii Catullique mortem multo elegantissimum poetam nostram tulisse aetatem vere videor posse contendere*. Jako że Nepos mówi o Katulusie jako zmarłym, a o Attyku jako żyjącym w tym momencie, a wiadomo, że ten ostatni zmarł w r. 32 p.n.e., datę tę przyjmuje się jako *terminus post quem non* dla śmierci Katullusa.

¹⁹ Por. np. WISEMAN 1985: 191; THOMSON 1997.

²⁰ Hier. Chron. 154A.

²¹ SKINNER 2003: 181–183.

symi stopami²² ukazuje uheroizowanego i otoczonego kultem przodka właścicieli willi – właśnie autora *Catulli Veronensis Liber*. Nie jest to teza wysunięta przez nią po raz pierwszy. Zważywszy na związki rodzinne Katullusa z Sirmio, na fakt, że ze zwojem często przedstawiano w sztuce poetów i na prawdopodobną interpretację tego fresku jako ukazującego konkretną, obdarzaną kultem jako przodek rodu osobę, T. P. Wiseman²³ argumentował jako pierwszy, że fresk ten mógłby przedstawiać Katullusa. Zarówno Wiseman, jak i idąca za nim Skinner podkreślają, że przytoczone powyżej argumenty nie pozwalają, oczywiście, na wyciągnięcie jakichś ostatecznych wniosków, ale że zmuszają one do przemyślenia i ewentualnego zrewidowania „romantycznej” wersji biografii poety.

Drugi problem to rodzina autora *Catulli Veronensis Liber*. Nie ma wątpliwości co do miejsca pochodzenia poety (Werona) i co do faktu, że jego rodzina posiadała rzymskie obywatelstwo. W napisanym przez siebie rozdziale w *The Blackwell's Companion to Catullus*, poświęconym rodowi Katullusa²⁴, Wiseman analizuje pochodzenie i karierę rodziny Waleriuszy Katullusów i ewentualnych potomków czy krewnych poety, żyjących w późniejszych epokach. Uczony podkreśla, że ród Katullusa musiał należeć do elity prowincji – i co więcej, że była to rodzina z arystokratycznymi koneksjami. Ojciec Katullusa gościł w końcu u siebie Cezara²⁵, wśród przyjaciół poety znajdował się pochodzący ze znakomitego rodu Manliusz Torkwatus – nie wspominając już o fakcie, że niezależnie od tego, którą z sióstr P. Klodiusza uznamy za Lesbię, ukochana Katullusa niewątpliwie

²² O bosych stopach jako oznace heroizacji zob. np. MÜLLER 1941.

²³ WISEMAN 1987: 307–370.

²⁴ T. P. Wiseman, *The Valerii Catulli of Verona*, [w:] SKINNER 2007: 58–71.

²⁵ Suet. *Iul.* 73: *Valerium Catullum, a quo sibi versiculis de Mamurra perpetua stigmata imposita non dissimulaverat, satis facientem eadem die adhibuit cenae hospitioque patris eius, sicut consuevit, uti perseveravit.*

pochoziła z najwyższych warstw rzymskiego społeczeństwa. Autor opracowania podkreśla też, że nie ma podstaw, by, jak czynią to archeolodzy, a priori odrzucać związki między willą w Sirmio a rodem Waleriuszy Katullusów²⁶ – ich pozycja społeczna i rola polityczna w okresie pryncypatu nie potwierdzają idei, jakoby posiadłość ta była zbyt świetna dla prowincjonalnego rodu.

Prawdopodobnie w r. 57 p.n.e.²⁷ Katullus udał się do Bitynii w orszaku nowo mianowanego propretora tej prowincji, Memmiusza. Podczas gdy dawniejsza krytyka chętnie podkreślała, że podróż tę podjął poeta, by uleczyć się *ex hoc ingrato... amore* (c. 76, 6)²⁸, współcześnie częściej podkreśla się typowość takiego zachowania w przypadku Rzymianina ze sfery Katullusa i w jego wieku; dodatkowym motywem, wspomnianym zresztą przez samego poetę (c. 10), była chęć wzbogacenia się podczas służby w prowincji. Podczas pobytu w Bitynii Katullus miał też okazję złożyć ofiary na grobie zmarłego brata w Troadzie (c. 101). Są to jedne z nielicznych w miarę pewnych faktów, znanych z życia poety.

Jedynym członkiem rodziny poety, o którym wiemy na pewno, to jego (zwykle uważany za starszego) brat, zmarły w Troadzie; wiemy o tym ze świadectwa samego Katullusa (c. 65, 68, 101). Poza tym znana jest z przekazu Swetoniusza informacja dotycząca ojca poety i jego związków gościnności z Gajuszem Juliuszem Cezarem, która skądinąd także potwierdza znaczenie rodu Waleriuszy Katullusów z Galli Transpadańskiej. O innych postaciach z rodziny poety (matka, ewentualne rodzeństwo

²⁶ Na ten temat zob. m. in. MCKAY 1975.

²⁷ Memmiusz był pretorem w r. 58 p.n.e., uczeni wnioskują więc, że w rok później objął stanowisko propretora w prowincji Bitynii.

²⁸ MERRILL 1893: 7: *he had been passing through a terrible mental struggle that was perhaps not yet over, and Rome had become painful to him. In the distraction of travel and residence in a foreign clime he might find that absence from himself for which he sighed.*

poza bratem) nic nie wiadomo, nie są też znane jego losy po r. 54 p.n.e.; jedyne, co pozostaje, to mniej lub bardziej prawdopodobne spekulacje.

II. Katullus i poezja

1. Nowa poezja na nowe czasy

Stylistyczne koncepcje i preferencje Katullusa związane są bez wątpienia z gustami i modami literackimi w kręgu neoteryków²⁹. Samo pojęcie „neoterycy”, zamierzone jako ironiczne, ale – jak to nieraz bywa – powszechnie zaakceptowane w historii literatury, zawdzięczamy nie komu innemu, jak nie darzącemu nowej poezji zbytnią sympatią Markowi Tuliuszowi Cynceronowi³⁰.

W jednym z listów do Attyka, pisanym z Brundyzjum, Cynceron komentuje swoją podróż komicznie wyszukany i erudycyjnym wersem w heksametrze: „zawiał od gór Epiru łagodny Onchesmites” (*flavit ab Epiro lenissimus Onchesmites*) i dorzuca ironicznie: „jeśli chcesz, sprzedaj ten *versus spondiacus* jako swój własny któremuś z neoteryków”³¹. Po raz pierwszy spotykamy tutaj wzmiankę o neoterykach, „nowszych”, a raczej „zbyt nowatorskich” poetach, u których Cyncerona irytuje – jeśli

²⁹ O neoterykach i problemie istnienia bądź nieistnienia jednolitej ‘szkoły’ nowych poetów zob. LYNE 1978.

³⁰ O stosunku Cyncerona do neoteryków zob. np. szczegółową analizę omawianych niżej passusów w artykule Crowthera (CROWTHER 1970).

³¹ Cic., *Ep. Att.* 7, 2: *hunc σπονδειαίχοντα si cui voles τῶν νεωτέρων pro tuo vendito.*